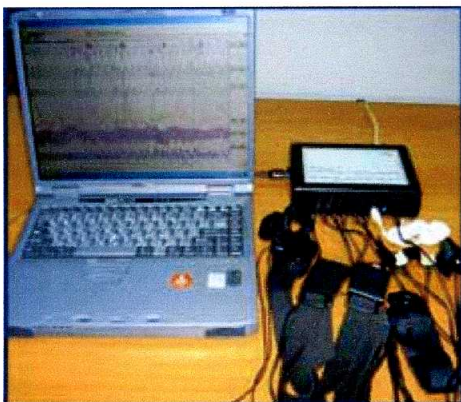

№ 26 (605) Субота, 8 - 14 Липня 2006 року

<http://www.zn.kiev.ua>**Гроші**

Мікроекономіка та бізнес

 Друк**А ВИ ПЕРЕВІРЯЛИСЯ НА ДЕТЕКТОРІ БРЕХНІ? ЯКЩО СУДИТИ З ОБСЯГІВ ЗАКУПІВЕЛЬ ПОЛІГРАФІВ, УКРАЇНЦІ — НАЙНЕДОВІРЛИВІШІ У ЄВРОПІ**✉ **Наталя ВАРЕНИК**

...Заходжу в чорно-білу кімнату, де простір чітко розділений на дві зони: істини, яку символізує сніжна білизна, і брехні — її символізують чорнильно-чорні стіни.

Небагатослівний чоловік у чорному костюмі садить мене в крісло, закріплюючи 12 датчиків — на підмізинному і вказівному пальцях правої руки, передпліччі лівої, в зоні грудей і черевного преса... Всупереч очікуванням, обруч із датчиками на голову не надівають: у демократичних країнах це вважається приниженням людської гідності і надмірним тиском на психіку. (До речі, в Росії так звані

«шолом» використовують).

Вмикається апарат. Не відчуваю поколювання чи пощипування, хоча відчуваю себе ніби на електричному стільці — частина датчиків розміщена на сидінні крісла. Спеціаліст дивиться по черзі то на екран, то на мене — криві, графіки й поліграми апарат видає безшумно, на підставі моїх відповідей. У глибині душі сподіваюся: професійне вміння володіти собою допоможе обдурити прилад...

Але поліграф, чи, як його ще називають, детектор брехні, не вдалося обдурити навіть легендарному розвідникові ЦРУ Елдріджу Еймсу. Існує легенда, що агент перехитрив прилад. Однак провідний спеціаліст Мерилендського інституту кримінального правосуддя Біллі Томпсон, який особисто читав поліграми Еймса, стверджує протилежне: поліграфолог, який тестує знаменитості, зробив помилковий висновок, що Еймс лише прореагував на слово «шпигун»...

Цю історію повідав мені зі слів Білла Томпсона директор київського Центру детекції брехні «АРГО-А», постійний член Американської асоціації поліграфологів Андрій Волик.

Закупівлі на третьому місці у світі

Відвідати Центр детекції брехні мене спонукали цифри, які шокували простого обивателя: торік Україна купила поліграфів найбільше з-поміж усіх країн Європи, випередивши північних, східних та інших сусідів. За закупівлями детекторів у світі країна посіла третє місце — після США та Мексики. А кількість звернень і обсяг послуг у цьому бізнесі щомісяця зростає на 70—80%.

Причин такого ажіотажу на поліграфологічні послуги чимало. Точкою відліку фахівці вважають помаранчеву революцію, після якої люди стали більш відкритими. Так, поліграфологи розповідають, що до 2005 року їхні клієнти призначали зустрічі на нейтральній території, боялися називати себе та свій бізнес.

Ім'я нового київського мера Леоніда Черновецького, який одним із перших озвучив своє ставлення до поліграфів, відіграло чималу роль у зростанні популярності детекторів брехні:

— Щойно новий склад парламенту почне працювати, я винесу на розгляд Верховної Ради проект змін до Закону «Про державну службу», в якому передбачатиметься запровадження щорічного тестування українських державних чиновників на детекторі брехні. Це нормальна міжнародна практика.

Між іншим, парламентські слухання на цю тему в Росії вже відбулися, і комітет із питань безпеки Держдуми готує законопроект «Про застосування поліграфа». А недавно опубліковано наказ в.о. директора федеральної служби податкової поліції Росії про застосування поліграфа. Він призначається виключно для «внутрішнього використання», тобто перевірку на ньому проходять співробітники податкової поліції. Використовувати його з оперативно-розшуковою метою практично нереально — за російським законом для перевірки на поліграфі необхідна згода випробуваної особи.

Напрацювання щодо детекторів брехні дісталися росіянам від СРСР, де відповідні розробки велися давно. У 30-х роках усі роботи з застосування поліграфів припинили, оскільки необхідності в такому приладі не було — «вороги народу» і так зізнавалися у «злочинах» під тягарем «незаперечних доказів»...

Псевдонауковий експеримент?

Лабораторію з вивчення психофізіологічних процесів у колишньому Союзі відтворили тільки 1975 року за наказом глави комітету держбезпеки Юрія Андропова. Співробітники цієї лабораторії на початку 80-х створили перший радянський комп'ютерний поліграф, який використовувався спочатку для потреб КДБ. У структурі МВС СРСР питання можливості застосування поліграфа в діяльності органів внутрішніх справ було порушене 1989 року — через півстоліття після того, як аналогічним апаратом почали користуватися за кордоном.

Інформація про перевірки на поліграфі вперше з'явилася в Росії взимку 1991 року, коли, з ініціативи генеральної прокуратури, до цього приладу вдалися у справі про вбивство Олександра Меня. Відтоді їх стали активно використовувати в силових структурах, причому не тільки у правоохоронних. Тепер така перевірка — мало не обов'язкова процедура під час прийому на роботу в російські силові відомства.

У Росії вже є понад двісті розробок поліграфів, причому розробники стверджують, що вітчизняні прилади набагато кращі за американські.

В Україні багато фахівців віддають перевагу американській техніці.

— Наша фірма працює з 2000 року, — розповідає Андрій Волик. — Доти ми два роки вивчали ринок, їздили до США, Росії та Канади. Зупинили свій вибір на приладах американської компанії Lafayette Instrument (сегмент на світовому ринку — близько 85%, продаж — у 77 країн світу). США —

родоначальник індустрії поліграфів, вони в цьому бізнесі вже близько 100 років. Я і деякі співробітники нашої фірми закінчили аризонську Школу поліграфічних наук і мерилендський Інститут кримінального правосуддя — два навчальних заклади із 20 шкіл, акредитованих Американською асоціацією поліграфологів (ААП). Освіта в них досить дорога — від п'яти до 25 тис. дол. за курс навчання.

Київ, Луганськ, Черкаси, Запоріжжя і Одеса...

Застосування детекторів брехні в Україні — не далеке майбутнє, а сьогоднішня реальність. Замовне вбивство дніпропетровського підприємця було розкрито з допомогою одного з п'яти поліграфів, придбаних новим керівництвом обласної міліції.

Заїжджий кілер не залишив жодних слідів. Але свідка, який опинився на місці злочину, вирішили про всяк випадок перевірити на детекторі брехні. З'ясувалося, що людина, котра виявила тіло загиблого, привласнила його мобільник. Телефон і став дороговказом до розкриття вбивства...

Нещодавно власником детектора стало й Кіровоградське обласне управління боротьби з організованою злочинністю. Всі діючі оперативні працівники обласної служби вже пройшли обов'язкову перевірку на детекторі. Такі апарати отримали Київ, Луганськ, Черкаси, Запоріжжя та Одеса.

Бажаючих працювати в УБОЗ перевіряють на поліграфі за тестами — на вживання наркотиків, співпрацю зі злочинним світом, наявність кримінального минулого...

У силових структурах є свої спеціалісти-поліграфологи, які закінчили школи за кордоном, проте інколи силовики звертаються у приватні фірми по незалежну експертизу.

Сьогодні основними користувачами поліграфологічних послуг в Україні є комерційні структури.

— 80—90% наших клієнтів — підприємці, 5—10% — приватні особи і на третьому місці — державні установи, — розповідає Андрій Волик. — Щоб розпочати свою справу, потрібно купити апаратуру: наприклад, наш детектор брехні коштує 5 950 дол., плюс диплом спеціаліста й оренда офісу. Але окупність дуже висока — вартість поліграфологічних послуг в Україні сьогодні становить від 100 до 500 дол. за послугу (за кордоном — від 700 дол.). Іноді великі фірми укладають із нами договір на рік наперед і перераховують від 2 до 5 тис. дол. за планову перевірку персоналу. 70—80% замовлення йде зі столиці, але бувають відрядження до інших областей. Розцінки при цьому такі самі, проте замовник ще оплачує експертові дорогу, проживання і харчування. До мене зверталися як до експерта з Польщі, Італії, Ізраїлю, Канади і навіть США. Ці замовлення оплачуються найдорожче...

Фахівці стверджують, що в день реально провести не більше трьох обстежень (інакше результати будуть неякісними). Три обстеження за мінімальним тарифом дають 6—9 тис. дол. на місяць, повністю окупивши витрати на придбання техніки.

Ще одна дохідна стаття — навчання спеціалістів. Багато великих підприємств не тільки купують детектори, а й посилають на навчання своїх співробітників. Ціна курсу навчання в українських фірмах починається з 2 тис. дол.

Ревниві подружжя і пункт у контракті

Бувають приватні замовлення від відомих політиків та підприємців, коли за перевірку вірності своєї дружини замовник готовий викласти, наприклад, 5 тис. дол.

